

3. Závěr

Hospodářské výsledky kulturních odvětví dosažené v roce 2019 ukazují, že vzestupný vývoj nejvýznamnějších ekonomických ukazatelů po překonaném krizovém období let 2011–2013 pokračoval i nadále.

V porovnání s předcházejícím rokem 2018 se v roce 2019 zvýšil celkový objem finančních zdrojů vstupujících do kultury (o necelé procento), zejména pak těch, které pocházely ze sektoru domácností (o více než 10 %). V této souvislosti vzrostly také ukazatele návštěvnosti kulturních zařízení (o 5,4%) a tržeb za vlastní výkony (o 2,4%).

Celkové výnosy se zvýšily o desetinu procentního bodu více než náklady a dosažený zisk vzrostl o 2 %. V důsledku vyššího nárůstu tržeb za vlastní výkony vzrostl také stupeň soběstačnosti, který odpovídá relaci mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji (z 88,6 % na 90,3%). Naopak se mírně snížila celková zisková marže odrážející vztah mezi čistým ziskem a tržbami za vlastní výkony. Co se sektorového pohledu týče, zvýšení stupně soběstačnosti a současný pokles ziskové marže se týkal zejména kreativních průmyslů, zatímco nárůst ziskové marže kulturního sektoru a kulturních průmyslů.

V porovnání s rokem 2018 se dynamicky vyvíjely makroekonomické ukazatele. Významně vzrostla celková produkce a při pomalejším růstu mezispotřeby se výrazněji zvýšila hrubá přidaná hodnota vytvořená v kultuře (o 8,2 %). Podíl kultury na vytvořeném HDP dosáhl v roce 2019 zhruba 1,59 %, což je v porovnání s předcházejícím rokem o 0,3 p. b. více.

Zatímco zaměstnanost meziročně poklesla příznivě se vyvíjel ukazatel průměrné mzdy. V podmínkách snížení celkového počtu pracujících v kultuře a také přepočteného počtu zaměstnanců (o 2,5 % a 6,1 %) došlo k nárůstu průměrné mzdy o téměř 11 %.

Příznivě lze hodnotit také výsledky dosažené v ostatních oblastech hospodaření. Investiční výdaje se meziročně zvýšily o 6,7% a kladné saldo zahraničního obchodu o více než 19 %.

V rámci jednotlivých kulturních oblastí je třeba upozornit na pokračování poklesu ekonomického výkonu v periodickém a neperiodickém tisku ve sledovaném roce (pokles ziskové marže i podílu na počtu zaměstnanců v kultuře a na vytvořené HPH). Naopak (zřejmě i v příčinné souvislosti) se dále zlepšila úroveň hospodaření v oblasti audiovizuálních a interaktivních médií a dále v kreativních průmyslech.

Základní otázkou, na kterou by měl dát satelitní účet kultury odpověď je původ, rozsah a užití finančních zdrojů kultury. Z administrativních dat bylo zjištěno, že veřejný sektor se v roce 2019 podílel na příjmech kulturních institucí částkou 43,0 mld. Kč (tj. 15,7 %) s tím, že tyto prostředky plynuly zejména do kulturního dědictví, živé umělecké tvorby a do uměleckého vzdělávání. Podle výsledků šetření v domácnostech značně vzrostly výdaje směřující z rodinných rozpočtů do kultury, zejména do oblasti médií a živé tvorby a dosáhly 57,4 mld. Kč (20,9 % celkových zdrojů). Na rozdíl od růstu podílu domácností na tvorbě celkových zdrojů poklesl podíl nefinančních podniků i neziskových institucí (o 2,1 p. b.) a zahraničí (o 0,2 p. b.). Celkové finanční zdroje kulturních institucí se však meziročně zvýšily o 1,9 mld. Kč (tj. o 0,7 %).

Podobně jako výsledky předcházejících let i data za rok 2019 potvrzují skutečnost, že se jednotlivé kulturní oblasti významně liší stupněm uplatnění tržních principů a v této souvislosti také úrovní hospodaření, s tím související výší průměrných mezd, investiční aktivitou atd. Případné prohlubování této diferenciace bude zřejmě záviset na technickém rozvoji na straně jedné a rozsahem podpory neziskových aktivit (kulturní dědictví a část živé tvorby) z veřejných zdrojů na straně druhé.

Ekonomické výsledky je namístě – s ohledem na omezené možnosti finančních ukazatelů pro vyjádření rozsahu a kvality výkonu některých činností (např. péče o kulturní dědictví, vzdělávací činnost kulturních institucí, působení kultury a jejích hodnot na jedince i společnost) – doplnit ukazateli naturálními. Jako nejvhodnější mezi nimi se pro svou komplexnost jeví ukazatel počtu návštěvníků. Nutno dodat, že celková

návštěvnost kulturních institucí v porovnání s rokem 2018 významně vzrostla (o 5,4 %). Zvýšení návštěvnosti se týkalo většiny významných poskytovatelů služeb tradiční kultury (zejména koncertů, kin a divadel). Výkonové ukazatele vzrostly také v oblasti televizního vysílání. V neperiodickém tisku se zvýšily počty nových titulů (o 22,7 %).

O postavení kultury v ekonomice jako celku svědčí skutečnost, že její podíl v několika významných ukazatelích osciluje (podíl kultury na celkovém HDP, HPH, produkci či zaměstnanosti) zhruba od 1,5 do 3,9 %.

Veřejné zdroje věnované kultuře představují 2 % celkových konsolidovaných výdajů veřejných rozpočtů a podíl výdajů domácností na kulturu k celkovým výdajům domácností dosahuje 2,15 %. Rozsah vynaložené živé práce v kultuře lze uvažovat v rozmezí od 2,0 % (měřeno průměrným evidenčním počtem zaměstnanců) až po cca 3,9 % (měřeno počtem všech osob pracujících v kulturních institucích a činnostech).

Konečně předběžně odhadovaný podíl hrubé přidané hodnoty a produkce v kultuře dosáhl 2,33 % a 2,03 %, zatímco podíl odhadované úrovně hrubého domácího produktu kultury svou výší této úrovně nedosahuje (1,59 % celostátního ukazatele). Jak je zřejmé z porovnání podílu kultury na ukazatelích vstupů (rozsahu živé práce) a výstupů (HPH a HDP), tento sektor v úrovni produktivity za ostatními odvětvími zaostává.

Ke zvýraznění důležitosti kultury v celé naší ekonomice je nutno dodat, že mimo resort kultury pracuje v jiných odvětvích téměř 39 tis. pracovníků, kteří mají povolání kulturního charakteru (viz tab. č. 7b). Pokud bychom považovali jejich produktivitu práce za srovnatelnou s produktivitou 208,9 tis. pracovníků pracujících v kulturních odvětvích, pak by bylo možné předpokládat, že celková HPH vytvořená pracovníky v povoláních kulturního charakteru je ještě o 18,5 % vyšší (vytvořený HDP by mohl být vyšší o 24,6 %). Pokud bychom zohlednili také veškerou kulturní produkci zboží a služeb mimo kulturní organizace v přibližné výši 112 mld. Kč mohli bychom podíl kultury na celkovém HDP odhadovat ve výši 2,2 % (vytvořené HDP by se navýšilo přibližně o 40 %).

Pokud bychom však přidali na pomyslnou misku vah neměřitelnou část výkonů a společenského dosahu sektoru kultury, byl by jeho podíl jistě mnohem vyšší. To, co nelze finančně vyjádřit je však mimo naše možnosti. Je třeba se zabývat tím, co dokážeme ovlivnit a provádět žádoucí změny zejména v oblasti statistických zjišťování – která nám umožní postupně zvyšovat rozsah kulturních aktivit zahrnutých do satelitního kulturního účtu a naopak snižovat stupeň jeho nepřesnosti.